

a zůstanou (95n). K těmto otázkám patří i *souběžná podvojnost cesty církve a synagogy* (96) v dějinách spásy. *Vždyť je-li něco tajemstvím, nemusí to být ještě nesmysl* (97). Je snad náhoda, že apoštol Pavel uzavírá svůj výklad o roli Izraele vášnivou apoteózou „nesmírné hloubky Božího bohatství, jeho moudrosti, vědění a nevyzpytatelnosti jeho soudů a cest“ (Ř 11,33nn)? Každé ukvapené zvěcnění lidských soudů znamená, že *neuneseme napětí „rozdvoužené eschatologie,“ podlehneme netrpělivosti a zmoc-*

níme se tajemství tím, že definitivní soudy spojíme se skutečnostmi předpředními (96). Křesťané v tomto století učinili zkušenost tohoto druhu v ekleziologickém hnutí: *Jinakost druhého ... sice bývá výzvou vlastní pozici, ale nemusí být vnímána jako ohrožení* (95). Právem se pro aplikovatelnost této zkušenosti na vztah mezi křesťany a židy Prudký dovolává Karla Bartha. „Unést tíhu otevřenosti“ – taková je závěrečná výzva Martina Prudkého. Platí křesťanům i židům.

Pavel Filipi

CESTY K LUTHEROVI

Otto Hermann Pesch, Cesty k Lutherovi, z německého Hinführung zu Luther (1982) přeložil Jaroslav Vokoun, CDK, Brno 1999, 291 stran.

Několik týdnů po tom, co podpis Edwarda kardinála Cassidyho a biskupa Christiana Krauseho pod společným prohlášením o ospravedlnění ukončil 482 let trvající spor o články, od kterého „nelze ustoupit nebo couvnout, i když padlo nebe a země nebo vše ostatní“ a na kterém „stojí všechno, co učíme a žijeme proti papeži, Dáblu a světu“ (*Šmalkaldské články II/1*, 1537), dostává český čtenář do ruky jeden ze standardních úvodů do centra reformátorova myšlení. Dosud jsme měli v češtině pouze dva theologické vstupy do Lutherova: úvodní studii J. L. Hromádky ke knize *Lutherův odkaz* (Laichter 1935, ss.7–125), která ovšem pojednává více o luterství než o Lutherovi, a lutherovskou kapitolu *O křesťanské svobodě* v poslední velké knize Amedea Molnára *Na rozhraní věků. Cesty reformace* (Vyšehrad 1985, ss. 141–243), která se naopak zaměřuje především na tzv. mla-

dého Luthera. Kniha emeritního katolického profesora systematické a ekleziologické teologie na evangelické theologické fakultě univerzity v Hamburku O.H.Pesche (1931) nabízí katolickému i evangelickému publiku pojednání o Lutherově teologii „*stranou sporu reformace a protireformace*“ (19), napsané „*předkonfesně a nadkonfesně*“ (5). Jedná se o dílo odborně theologické i všeobecně srozumitelné zároveň, které je s to číst poučený theologický laik a které odborný theolog nepovažuje za zjednodušující popularizaci.

O. H. Pesch má u nás zřejmě mocnou lobby. Komu ze zahraničních theologů vyšly v krátké době v překladech již čtyři knihy? (1996: *Druhý vatikánský koncil 1962–1965*, 1997: *Základní otázky katolické víry*, 1998: *Existuje? Poznání Boha dnes*. Vše v pražském nakladatelství Vyšehrad.) Tentokrát se setkáváme s Peschem na jeho nejvlastnější půdě.

Srovnání učení o ospravedlnění u M. Luthera a sv. Tomáše věnoval svou disertaci (1967) a vydavatelé třetího vydání *Lexikonu für Theologie und Kirche* ne náhodou světili heslo „**Luther, Martin, Theologe, dt. Reformator**“ (I/IV) právě jemu (1997, sv. 6, 1129–1140).

Překlad faráře Jaroslava Vokouna vysoce převyšuje současný český standard. Citace spisu *O svobodě křesťanské* opírá o reformační český překlad z roku 1521 (vyšel rok po prvním originálním vydání). Jenom nevím, proč na jednom místě přeložil *De servo arbitrio O zotročeném svědomí* (185), když na jiném místě navrhuje jako korektní překlad *O zotročené vůli* (125); termín *naturfilozofie* považují za zbytečný germanismus.

Knihu tvoří 16 kapitol: 2 kapitoly úvodu, 4 kapitoly povahy historickobiografické, závěrečná kapitola ekumenická „*Náš společný učitel?*“ (slova kardinála Willebrandse z roku 1970!), dodatková kapitola *Poznámky suše odborné*. 9 tématických kapitol je věnováno kontroverzně-theologickým tématům, která katolika „*bolí*“, ale o nichž autor soudí, „*že jsou ‚katolicky možná*‘,

ba že už jsou katolicky samozřejmá“ (81): jistota spásy, slovo a svátosti, víra a skutky, křesťanská svoboda, křesťan jako spravedlivý a hříšník současně, církev, učení o dvou říších a o skrytém a zjevném Bohu a konečně článek o ospravedlnění. Nakonec stovky pečlivě přeložených poznámek, podrobný seznam německé literatury a soupis užitých Lutherových děl podle kritického Výmarského vydání (z 57 svazků základních korpusu).

Platí-li v reformátorově zemi slova o „*zapomenutí na Luthera*“ (15), potom bychom u nás museli hovořit o české ignoranci: Zapomenout můžeme pouze to, co jsme znali. A kdy kdo z nás znal Luthera? Na základě přesvědčení o Lutherově tiché přítomnosti v dnešním katolickém myšlení se Pesch odvažuje soudit: „*Cesty k Lutherovi*‘ nás většinou dovedou k tomu, co všichni jako věřící dávno víme.“ (31) Zda i my můžeme či dokonce musíme mluvit „*o Lutherově nepozorované, ale nanejvýš účinné přítomnosti*“ v našem katolickém a evangelickém myšlení a životě, nechť posoudí laskaví čtenáři obou konfesí sami.

Jan Štefan

MODERNÍ KOMPLEXNÍ NÁSTROJ KE STUDIU PÍSMÁ

Bible Works for Windows, Version 4.0, vyd. Hermeneutika. Computer Bible Research Software, Big Fork (MT, USA), cena 375 USD.¹

Není sice obvyklé na tomto místě uvádět recenze softwarových produktů, ale výše uvedený titul za to rozhodně stojí.

Jedná se o komplexní, velmi výkonnou textovou databázi pro studium Bible. Tento programový „balík“ zahrnuje roz-

¹ O možnostech tuzemského nákupu je možné se informovat u České biblické společnosti.